

Dit overzicht is in grote lijnen een samenvatting van de informatie opgenomen over de Nederlandse bouwers van houtblaasinstrumenten zoals deze staat in mijn dissertatie uit 2001 (Jan Bouterse: Nederlandse houtblaasinstrumenten en hun bouwers, 1660-1760, Universiteit Utrecht) en de Engelse vertaling daarvan (Jan Bouterse, Dutch woodwind instruments and their makers, 1660-1760, Utrecht 2005), aangevuld met enige nieuw gevonden gegevens (bijv. van I. Deppe). In dit overzicht wordt enkele keren gerefereerd aan publicaties van Rob van Acht, zoals in de drie catalogi van Nederlandse houtblaasinstrumenten die zich bevinden (of bevonden) in het Gemeentemuseum in Den Haag:

- Rob van Acht, V. van den Ende & H. Schimmel: Niederländische Blockflöten des 18. Jahrhunderts - Dutch recorders of the 18th century. Celle 1991.
- Rob van Acht, R. van, J. Bouterse & P. Dhont: Niederländische Doppelrohrblattinstrumente des 17. und 18. Jahrhunderts - Dutch double reed instruments of the 17th and 18th centuries. Laaber 1997.
- Rob van Acht, J. Bouterse & V. van den Ende: Niederländische Traversos und Klarinetten des 18. Jahrhunderts - Dutch traversos and clarinets of the 18th century. Frankfurt 2004.

Zie ook: Rob van Acht: 'Dutch wind-instruments, 1670-1820', Tijdschrift voor Nederlandse Muziekgeschiedenis 38 (1988), p. 99-122.

Verder is gerefereerd aan gegevens in het standaardwerk van William Waterhouse: The New Langhwill Index (A dictionary of wind instrument makers and inventors), Londen 1993 en aan een ongepubliceerd (getypt) manuscript van D.J. Balfoort: De Europeesche Blaasinstrumentmakers (bevindt zich in de KB in Den Haag).

De volgende Nederlandse houtblaasinstrumentenbouwers zijn in dit overzicht opgenomen:

- Abraham van Aardenberg (1672 - 1717)
- 1-Jan (Barend) Beuker (1691 - 17 ??) en 2-Jan Barend Beuker (1737/1741 -1816)
- Willem Beukers Senior (1666-1750) en Willem Beukers Junior (1703-1781)
- Thomas Boekhout (1666 - 1715) en Jan Boekhout (1686 - 17??)
- Philip Borkens (1693 - > 1761)
- I. Deppe (ca. 1730 - 1801)
- Van Driel (< 1714 - > 1714)
- F. Eerens (1694? - 1750?)
- D. van Gulik (? - ?)
- Richard Haka (in/voor 1646 - 1705)
- Klaas van Hallum (1720 -1791)
- Van Heerde
 - 1- Jan Jurriaensz van Heerde (1638 - 1691)
 - 2- Albert(us) van Heerde (1674 - ca. 1720)
 - 3- Jan van Heerde (1704 - ca. 1750)
- Bernard Hemsing (1703/1704 - 1776)
- Andries Hillebrandsz (< 1663 - > 1680)
- Jan de Jager (ca. 1658 - 1692) en Frederik de Jager (1685 - 17??)
- Reindert Jansen (16?? - 1691)
- Johannes van de Knikker (1731 - 1817)
- Caspar Leijdeman (? ca. 1669 - 1701)
- Johannes van Lints (1677 - 1734)
- Johannes Nieuwenhooven (1670 - < 1717?)
- Michiel Parent (1663 - 1710)
- Hendrik Richters (1683 - 1727), Fredrik-1 Richters (1694 - 1770) en Fredrik-2 Richters (17?? - 17??)
- Coenraad Rijkel (ca. 1664 - 1726)
- H. Rijkstijn (? - ?)
- I. Roosen (? - ?)
- Jan Steenbergen (ca. 1676 - ??)
- Engelbert Terton (1676 - 1751)
- Weijdemuller (?? - ??)
- Robbert Wijne (Nijmegen 1698 - Nijmegen 1774) en Willem Wijne (Nijmegen 1730 - Nijmegen 1816)

Abraham van Aardenberg (Amsterdam 1672 - Amsterdam 1717)

1697- Wonend op de Oude Leliestraat, gehuwd met Louisa van Wesselink (Wesslinck) uit Den Haag.

1698- Wonend op de Nieuwe Spiegelstraat; advertentie in Amsterdamse Courant (19 februari) met de aankondiging van vestiging als zelfstandig instrumentmaker, voormalig leerling van Richard Haka: Daer werd aen alle Liefhebbers van de Muzyk en Speelkonst bekend gemaekt, dat Abraham van Aardenberg, eenige jaren geleert hebbende by Mr. Richard Haka, nu sijn eigen dingen is gaen doen, en mede maekt en verkoopt alderhande Blaesinstrumenten van diversche sorteeringen, als Bassons, Hoboys en Fluyten, gelyk Mr. Richard Haka lange jaren gemaekt heeft, en soo'er eenige Liefhebbers zyn van de voorsz. Instrumenten mogten begeeren, die gelieft aen de voorsz. Aardenberg maer to ordonneeren of te ontbieden, en woont tot Mey toe op de hoek van de Leydsegracht, op de Heeregracht, en te Mey in de Nieuwe Spiegelstraet, voor aen by de Heeregracht Abraham van Aardenberg was born in 1672 in Amsterdam.

Er is enige variatie in de stempels van Van Aardenberg, maar we vinden steeds de naam AARDENBERG in een wimpelband, meestal met springend hert als werkplaatsteken

1-Jan (Barend) Beuker (1691 - 17 ??) en 2-Jan Barend Beuker (1737/1741 -1816)

1- Jan (Barend) Beuker (Drijnstijnwurf, Duitsland 1691 - Amsterdam? 17??)

1718- Jan (Barend Beuker) trouwde op 24 april met Aaltje Bennink (uit Gesker);

2- Jan Barend Beuker (Mengede, Duitsland 1737 of (ca.) 1741 - Amsterdam 1816)

1767 Jan Barend Beuker op 27 april 1767 met Catrine Bueker (Amsterdam);

1793- Wonend op de Heiligeweg, bij de Singel.

1816- Laatste adres: Bagijnhofssteeg n 5 k 4.

Er is dus melding van twee bouwers met de naam Jan (Barend) Beuker. Maar van Beuker-1 hebben we alleen gegevens uit het manuscript De Europeesche Blaasinstrumentmakers van D.J. Balffoort (1940). Deze gegevens konden echter vooralsnog niet in het Amsterdamse gemeentearchief worden teruggevonden. Met 'Drijnstijnwurf' was mogelijk Drehnsteinfurt (een plaats dichtbij Münster in Westfalen) bedoeld. Als er twee bouwers met (bijna of precies) dezelfde naam zijn geweest, is de relatie tussen hen niet meer vast te stellen.

In 1793 is een proces verbaal opgemaakt waarbij de inboedel van Jan Barend Beuker-2 'in beheer' is genomen. Proces-verbaal inzake de boedel van Jan Barend Beüker, instrumentmaker en Catharina Beüker, zijn vrouw, in gemeenschap van goederen getrouwd, wonende op de Heiligeweg bij het Singel. De boedel is op 27. nov. 1792 door de kamer op de bijgevoegde verzoek van dezelfde datum van bovengenoemden in beheer genomen. Het proces-verbaal is op 16 maart 1793 gesloten.

Bijlagen:

- genoemd verzoek d.d. 27 nov. 1792; - het product van de eerste convocatie der crediteuren d.d. 29 nov. 1792; - de boedelbeschrijving d.d. 29 nov. en 10 dec. 1792, ondertekend op 12 dec. d.a.v, waarin o.a.: op de zolder, drie draaibanken met een wiel, twee ijzeren schroeven en een houten, een slijpsteen, twee zagen, 80 beitels 'divers', zeven boren, een kapblok en een bijl, een stukje zwart ebbhout, twee hamers, een nijptang en een tabouretje; voorts een clavichord dat naar gezegd wordt Rudolph Schil toebehoort, vier fluiten, drie hobo's, twee clarinetten, ivoorgoed, een 'uistalkast' met drie fluiten en vier klarinetten 'defect'; de akte van borgtocht d.d. 7 dec, 1792, waarin Barent Dijkmans, mr. timmerman op de Heiligeweg, zich borg stelt ter bewaring van de op de inventarislijst vermelde goederen die op fl 550,- getaxeerd zijn; - een lijst van de crediteuren d.d. 24 december 1792, waarop o.m. fl. 375,- wegens huur; de totale vorderingen belopen f. 1920,15; - de balans d.d. 16 jan. 1793; - het voorstel tot accoord met de crediteuren d.d. 21 januari 1793. Beüker en echtgenote zullen een maand na het accoord 4% bij de kamer opbrengen ten behoeve van de concurrente crediteuren.'

Dit proces-verbaal geeft aan dat de zaken voor Jan Barend Beuker-2 slecht zijn gegaan.

De stempels op de instrumenten (IB BEUKER, met staande leeuw resp. I BEUKER met kroontje, zonder wimpelband) geven geen zekerheid welke door Jan Barend Beuker-1 of Jan Barend Beuker-2 zijn gemaakt.

Willem Beukers Senior (1666-1750) en Willem Beukers Junior (17-3-1781)

1- Willem Beukers Senior (Utrecht 1666 - Amsterdam 1750)

1695- Wolvenstraat, gehuwd met Elisabeth Boncamp (uit Utrecht).

1720- Tweede huwelijk met Cornelia Boumans (uit Haarlem); later wonend op de Laurierstraat en de Korte Dijkstraat.

2- Willem Beukers Junior (Amsterdam 1703 - Amsterdam 1781)

1752- Korte Dijkstraat, gehuwd met Grietje Varszeveldt.

1781- Bij zijn dood was Willem Beukers junior provenier in het Leprozenhuis in Amsterdam. Willem Beukers Senior heeft in 1749 een testament opgesteld waarin onder andere staat: ... Voorts krijgt Willem f. 100,- contant geld en ondermeer de gehele winkel met alle gereedschap van de testateur en alle opgemaakte fluiten, de patronen en modellen, het palmbomehout, het ivoor, het ebbenhout, bolletrien en al het andere werkhout en het koper, vanwege de bijzondere bijstand die hij van zijn zoon heeft, mits deze bij zijn overlijden nog ongetrouwd bij hem woont en dient ... Mede vanwege de langdurige samenwerking van is het onduidelijk hoe de instrumenten met het stempel van W.Beukers toe te wijzen aan de vader of de zoon. Er zijn verschillende stempels bekend (steeds zonder wimpelband, met een brede fleur de lis, of met een kroontje). Een van de hobo's (met de fleur de lis) heeft echter een klep met een jaartal (1704), bij welk instrument de zoon als bouwer uitgesloten kan worden. Nota bene: de aanduidingen 'Senior' en 'Junior' komen niet voor in de archieven of op de stempels van de bouwers.

Thomas Boekhout (1666 - 1715) en Jan Boekhout (1686 - ??)

1- Thomas Coenraetsz Boekhout (Kampen 1666 - Amsterdam 1715)

1690- Leerling van Jan de Jager, in dat jaar huwelijk met diens nicht Barbara de Jager.

voor 1713: Keizersgracht, daarna Kerkstraat (tussen Leidsegracht en Leidsestraat).

1713- Advertentie in de Gazette d'Amsterdam: On avertit les amateurs de la Musique, que Thomas Boekhoudt a changé de Logis ce mois de May, qu'il demeure présentement dans le Kerkstraat, entre le Leydse-Gracht & Leydse Straat: On trouve chez lui des Flûtes, Hautbois, Basses-Flûtes aussi complètes que les Dessus; comme aussi des Bassons d'une nouvelle invention, & plusieurs autres Instruments. Et comme quelques gens font & vendent des Instruments sous son nom, il en avertit les Amateurs, afin qu'ils s'adressent chez lui.

1713- Advertentie in de Amsterdamse Courant: Thomas Boekhout, Blaes-Instrumentenmaker, die zedert May is komen wonen in de Kerkstraet, tusschen de Leydsegracht en Leydsestraet, maekt en verkoopt daer als voor deezen alle soort van Fluyten, Hobois, Bas-Fluyten die al haer toonen geven als op een gemeene Fluyt, en een nieuwe soort van Bassons, beyde door hem geinventeert. So iemand van dezelve gelieft gediend te zyn, kan hy zig tot zynen huyze adresseeren.

- 1694-1707- Thomas Boekhout heeft Frederik de Jager opgeleid, de zoon van zijn vroeg overleden schoonvader Jan de Jager.

2- Joannes (Jan) Boekhout (Amsterdam 1696 - ?)

1718- advertentie in de Gazette d'Amsterdam: Jean Boekhoud, Fils de feu Thomas Boekhoud, demeurant à Amsterdam dans le Kerkstraat, entre le Leidsegracht & le Leidsestraat, donne avis au Amateurs de la Musique, qu'il continuë à faire toutes sortes de Flûtes, Hautbois, Basses de Flûtes, comme aussi des Bassons d'une nouvelle invention: il vient encore d'inventer un autre instrument, nommé Clarinet, dont on peut se servir dans un grand Concert.

In het Nieuw Nederland Biografisch Woordenboek van 1912 van J.W. Enschedé worden twee instrumentenmakers met de Boekhout genoemd: T. Boekhout en J. Boekhout. Maar was hij op de hoogte dat het ging om vader en zoon? Een probleem bij het onderzoek is dat de naam Boekhout op een verschillende manieren is gespeld: Borkhout, Boekholt, Bouckhout en Boekhont.

Ook de stempels variëren sterk: T.BOEKHOUT (met kroontje en staande leeuw) en BOEKHOVT (zonder wimpelband, met kroontje) komen het meest voor.

- Philip Borkens (Amsterdam 1693 - Amsterdam, mogelijk > 1761)

1723- Haarlemmerdijk, huwelijk met Aaltje Jans Bartols (Aelten Jansen).

1724- Inschrijving in poortersregister van Amsterdam.

Adressen: Buitenantammerstraat en Goudsbloemstraat.

De stempels op de (weinig) instrumenten van Borkens zijn steeds gelijk: PBORKENS, zonder wimpelband, met kroontje en staande leeuw.

Wijbrand van Buren

1709- Op 6 mei van dit jaar is Wybrand van Buuren zoon van Gerrit Remst (or Rentsz) was ingeschreven in het poortersregister van Amsterdam.

1712- Vermelding in het huwelijksregister van Haarlem van het huwelijk van Wijbrand van Buren en Anna Clock uit Haarlem.

Er is slechts één instrument (een hobo) met het stempel WVBUREN (zonder wimpelband en werkplaatstekens) bewaard.

I. Deppe (Leiden ca. 1730 - Amsterdam 1801)

Van deze bouwer is slechts één instrument bewaard, een traverso. Wie was I. Deppe? Mogelijk Joseph Deppe, die ivoordraaier was in Amsterdam (ingeschreven in het poortersregister van Amsterdam op 16 juli 1754); hij was geboren in Leiden (ca. 1730) en overleed in 1801 in Amsterdam.

Het stempel van I. DEPPE, zonder wimpelband (met kroontje en staande leeuw)

Van Driel

Er is slechts één aanwijzing dat er een fluitenbouwer met deze naam in Amsterdam heeft gewerkt, namelijk een advertentie (op 11 september 1714) in de Amsterdamse Courant: Van Driel, vermaert Fluytemaker van Hamburg, maekt alle Liefhebbers van de Muzyk bekend, dat t'Amsterdam in de Huydestraet het vierde huys van de Keizergragt, by hem te bekomen zyn alderhande soorten van uitsteekende goede Fluyten, die niet stoppen, en in 't speelen nooit afvallen, als mede Hautbois, Bassons, Dwars en Bas-Fluyten, op een nieuwe manier door hem zelf uytgevonden, en nooit voor dezen van niemand so gemaekt.'

Er zijn verder geen biografische gegevens over deze bouwer gevonden, ook zijn er geen instrumenten bewaard, dus is er niets bekend van zijn stempel.

F. Eerens (1694?? - Utrecht 1750??)

Er is vrijwel niets bekend van een bouwer met de naam F. Eerens. Een paar traverso's met zijn stempel hebben tevens het stempel S:BOSCH ('s-Hertogenbosch), een ander is gestempeld IN UTRECHT.

Het archief van Utrecht meldt de sterfdatum van 4 september 1784 voor een zekere Franciscus Eerens, maar het is absoluut onzeker of het om een instrumentmaker gaat.

William Waterhouse noemt 4 maart 1694 als Frank Eeren's geboortedatum en 1750 als het jaar van zijn overlijden (in Utrecht), maar het is geheel onduidelijk waar hij deze informatie gevonden heeft.

De stempels F.EERENS zonder wimpelband, met kroontje en liele en de toevoeging S:BOSCH; of F.EERENS met de toevoeging IN UTRECHT (zonder verdere werkplaatstekens), of F.EERENS zonder werkplaatstekens

D. van Gulik

Slechts één instrument van deze bouwer is bekend, een traverso. Er is geen enkele informatie gevonden over een bouwer met deze naam.

Het stempel D.V.GULIK in een wimpelband, met daarboven een tweekoppige adelaar. Een tweekoppige adelaar komt voor in de stadswapens van onder andere Arnhem, Nijmegen en Groningen.

Richard Haka (Londen, in of voor 1646 - Amsterdam 1705)

1635- Huwelijk van de ouders van Richard Haka: de rottingmaker Thomas Hakay (Haker) en Agnes Atkins (Aecqui, Agnietje Haca) in de kerk van St. Martin-in-the-Fields in 1635.

ca. 1652- De familie Haka verhuist naar Amsterdam.

1655- Agnietje Haca, woonachtig op het Gebed zonder End was getuige bij het huwelijk van haar dochter Merce Tomas Haka met Thomas Rutlits (die ook uit Londen afkomstig was).

1676- (24 januari) Richard Haka, volgens eigen zeggen 30 jaar oud, trouwt met Margrietje Bogaerts (Grietye van Bogers); adres: Kalverstraat.

1678- (oktober): Richard Haka en zijn vrouw Margrietje Bogaerts maken een testament op (GAA-arch. 5075 (Not. arch.) 3937, fo. 238).

1677-1678: Haka verkoopt 110 eenleedige oost. ind. rottingen [wandelstokken] tot twee gulden het stuck; aan zijn zwager Samuel Lubbeck. Deze betaalde in eerste instantie slechts tien stuks en zou de rest afrekenen wanneer hij terug kwam van een reis naar Nijmegen. Kennelijk heeft dat problemen opgeleverd, want op 20 april 1678 worden op verzoek van Richards zus Merey Haka, die kennelijk geen ruzie in de familie wilde hebben, twee getuigen opgeroepen (waaronder de dan 15-jarige Conrad Rykel, genoemd: knecht van Haka) ten kantore van de notaris Henr. Outgers, om te verklaren dat van de wandelstokken er inderdaad maar tien waren betaald (GAA-arch. Not. Prot. No. 3233, p. 290).

1682- Haka koopt huizen op de Kalverstraat.

1685- Levering van instrumenten naar Zweden.

1688- Haka koopt twee woningen op de Keizersgracht.

1691- Haka woont op het Spui, plus advertentie in de Amsterdamse Courant: Also Richard Haka by de 30 jaren meester van het maken van Fluyten, Houbois, Bassons en Velt-Schalmeyen, is te weten gekomen, dat qualyk geintentioneerde luyden in andere steede en landen hebben doen uitstroyen dat hy R. Haka soude dood sijn, om sijn klanten daer door te abuseeren: so dient dit tot onderrechting, dat hy R. Haka het selve

werk tot geryf van alle Lief hebbers en Koopluyden veel sterker als ooyt voor desen nog is continueerende in Amsterdam, op het Spuy by de oude Luytersse Kerk, in de vergulde Basfluyt.

1696- Haka verhuist naar een adres op het Singel (tegenwoordig nr. 393, vlakbij het Spui) en een jaar later naar een huis op de Keizersgracht (nr. 727) dat hij enige tijd daarvoor speciaal voor hem had laten bouwen.

1698- Ruzie van tussen Richard Haka en zijn neef Coenraad Rijkkel (zie aldaar), uitgevochten in advertenties in de Amsterdamse Courant. Op 16 oktober: Alsoo Richard Haka, Fluyttemaker, 15 jaren op 't Spuy, by de Oude Luthersche Kerk gewoont hebbende, verhuist is, en nu een ander persoon in 't voorsz. huys woont, die zeyt dat hy Richard Haka hiet, wiens stempel en Merkysen hy heeft laten namaken, en drukt daer mede de naem van R. Haka op sijn Fluyten en Instrumenten, settende ook de naem van R. Haka op de styl der voordeur, in schyn of gemelde Haka daer nog woond: en dewyl de persoon heel anders genaemt is, dient tot waarschouwinge, dat de bovengemelde R. Haka tegenwoordig woont op de Cingel, by de Appelmarkt, het 4de huys van de Heysteeg, na de Oude Luthersche Kerk, tot Amsterdam.

1700- Haka plaatst tot drie keer toe een advertentie in de Amsterdamse Courant: Richard Haka, Fluyttemaker, die 15 jaar gewoont heeft op 't Spuy by de Oude Lutherse Kerk, maekt bekend dat hy verhuyst is, en tegenwoordig woonachtig op de Singel, tusschen de Oude Luyterse Kerk en de Appelmarkt, by de Heysteeg, alwaer hy met sijn Soon in het selfde werk, gelyk voor dese, blyft continueeren.

1705- (25 februari)- Begrafenis van Richard Haka.

1707- (16 maart): bekendmaking door Jan Haka van het testament van zijn vader Richard Haka.

1709- Balfoort noemt op p. 40 een andere datum waarop Richard Haka begraven zou zijn, namelijk 22 november 1709. Inderdaad vinden we in het GAA dat op op 20 november 1709 door Dirk van Voort aangifte van overlijden van Richard Haka wordt gedaan; twee dagen later, op 22 november, staat in het DTB-register onder nummer 1048 vermeld dat Richard Haka van de Keizersgracht is begraven, voor de somma van 8 gulden. Mogelijk was deze Richard Haka een zoon van de fluitenbouwer.

1735- (4 juni 1735)- begrafenis van Margareta Boomgaert, de vrouw van Richard Haka.

1739- De naam van Jan Haka wordt genoemd bij de verkoop van een huis aan de Keizersgracht.

1759- In de Haarlemse Courant: verkoop van de woning van Jan Haka, waarbij een groote Party van verschedene Blaas-Instrumenten.

Het stempel van Richard Haka: R.HAKA , steeds in een wimpelband, meestal met een brede fleur de lis. Er zijn kleine variaties in de grootte en de vorm van de stempels.

Haka heeft in zijn werkplaats verschillende fluytenmakers opgeleid: Jan Steenberg, Abraham van Aardenberg en ook Coenraad Rijkkel, die de zoon was van zijn zuster Maria T(h)omas Hacka (Haca). Met hem raakte hij conflict, dat werd uitgevochten o.a. in advertenties in de Amsterdamse Courant. Zie daarover de biografische gegevens van Rijkkel.

Klaas (Pieters) van Hallum (Hallum 1720 - Groningen 1791)

1720- Op 20 juli de geboorte en op 8 september de doop van Klaas Pieters, zoon van Pyter Wytses.

1743- Meester-draaier Klaas Pieters vestigt op 3 februari zich in Franeker, in het huis van de weduwe Sibbeltje Jans (Twee West nr. 28).

1744- Huwelijk met Janke Sjoerds Wijnalda.

1756- Klaas Pieters, eerst timmermansknecht, later schrijnwerker en dan meester timmerman wordt burger van Franeker en noemt zich vanaf dan Klaas van Hallum. Het is onduidelijk vanaf welk moment Van Hallum zich met muziek en muziekinstrumentenbouw ging bezighouden. In de archieven is gevonden dat hij een aanstelling kreeg bij de vermaarde Academie (Universiteit) van Franeker, om muziekonderricht te geven en muziekvoorstellingen en toneelstukken te verzorgen.

1756- Verhuizing naar een huis bij de Groene Brug in Franeker (Twee West nr. 30).

1763- Advertentie van Klaas van Hallum in de Leeuwarder Courant plaatsen dat hij maakt en verkoopt dwarsfluiten van 5 stukken en kwartfluiten van 3 stukken, alsmede bekfluiten, hoboijen, enz.

1768- Verhuizing van de familie naar Twee Noord nr. 3, een groot koopmanshuis waar Van Hallum ook een winkel in gevestigd had.

1772- Verhuizing naar Groningen, alwaar Van Hallum functie krijgt aan de Groningse Academie; adres: Oude Boteringestraat.

1791- Overlijden van Klaas van Hallum (Hallem, Halm) op 17 mei.

De gegevens over Van Hallum uit zijn Franeker periode zijn bijeengezocht door de heer G. van der Heide uit Franeker. De door hem geraadpleegde archiefstukken zijn: Burgerboek 1534-1806, arch. nr. 27;

Speciecohieren 1675-1805, arch. nrs. 1428/1455; Rieelcohieren 1713-1805, arch. nrs. 1195/1224;

Rekeningboeken (post onvoorzien) 1754- 1765, arch. nrs. 824/825; Diariumboeken betreffende aanstellingen

stad en academie 1750-1809. arch. nrs. 99/100. En verder (Ryksargyf Leeuwarden): Nedergerecht Franeker, recesboeken nrs. 12 en 13; proclamatieboeken nrs. 12 en 13; register der huwelijken 1729-1760, arch. nr. 5; tenslotte de DTB-registers van Franeker.

De stempels op de instrumenten: HALLUM (op één instrument HALLUW), met daarboven de letters C en V, gecombineerd met vier ruitvormig geplaatste kleine cirkels.

Van Heerde (en IVH), drie generaties

Van drie generaties Van Heerde is bekend dat zij houtblaasinstrumenten hebben gemaakt: 1- Jan Jurriaensz van Heerde (Grol 1638 - Amsterdam1691); 2- Albert(us) van Heerde (Amsterdam1674 - ca. 1720) ; 3- Jan van Heerde (Amsterdam1704 - ca. 1750)

1- Jan Jurriaensz van Heerde (Grol 1638 - Amsterdam1691)

1663- Jan Jurjanzen van Heede (zonder r in de naam), wonend in de Bloemstraat en 25 jaar oud en van beroep (hout)draaijer, trouwt op 20 april met Gerretien van Soest (uit Keulen).

1670- Begrafenis van Gerretje van Soest, zij woonde op de Eerste Bloemdwardsstraat.

1670- Huwelijk van Janjurjanss. van Heerden met Stijntjen Allerts (Stijntje Albersen Huysman uit Wijhe).

1682- Op 6 juni trouwt Jan van Heerden uit Grol (Groenlo), fluitenmaker en weduwnaar van Stijntje Alberts Huysman en wonend op de Nieuwezijds Armsteeg met Elsie Jacobs (later ook bekend als Elsie Troos) uit Keulen; zij is 24 jaar oud en woont op Marken.

1691- Begrafenis van Jan van Heerde op 7 januari.

1691- Op 1 mei de volgende advertentie om de Amsterdamse Courant: De Weduwe en Sonen van wylen Jan van Heerden, in syn leven vermaert Fluytemaker tot Amsterdam, maken bekend, dat sy de selve in 't maken van Fluyten, Hoboeh, Bassons, Velt-scharmeyen, en Fluyt Konst-stokken, sterker als ooit te voeren, menen aen te houden, tot geryf de Klanten en Liefhebbers; sy zyn woomachtig op de Lindegraft, tusschen de Saturdags- en Katuysers-brug, aen de Noord-zy, in de Gekroonde Fagot.

2- Albert(us) van Heerde (Amsterdam1674 - ca. 1720)

1674- Doop van Albartus op 9 januari.

1698- Huwelijk van Albertus (Albert) van Heerde op 2 mei met Margareta van Udem.

1699- Inschrijving van Albertus in het poortersregister, hij is dan woonachtig op de Warmoesstraat (nr. 8).

3- Jan van Heerde (Amsterdam1704 - ca. 1750)

1704- Op 10 februari wordt Joannis van Heerde, de oudste zoon van Albertus van Heerde en Margreta van Udem, gedoopt.;

1729- Op 28 juli trouwt Jan Van Heerde met Christine Broes uit Amsterdam. De moeder van Jan was getuige, er is geen vermelding van de vader, die mogelijk eerder was overleden.;

1741- Jan van Heerde plaatst op 5 mei de volgende advertentie in de Amsterdamse Courant: Jan van Heerde, Musicael Instrumentenmaker en Verkoper in de Warmoesstraat tot Amsterdam, maekt bekend, dat door hem is gemaekt en by hem te bekomen, een zekere Fluyt Travers, die men hoog en laeg kan stellen, met het zelve gemak en accuraetheid als men een fiool doet.

Een probleem bij de toewijzing van de instrumenten is dat de drie generaties Van Heerde geen voorletter in de stempels hebben gebruikt. Maar mogelijk heeft de oudste van de generatie fluytenmakers zijn instrumenten gestempeld met I.V.H. in een wimpelband. Verder vinden we instrumenten met het stempel VAN HEERDE, zonder wimpelband maar met enige variaties in vorm en grootte, vergezeld van een kroontje, of een enkele keer van een staande leeuw en een fleur de lis.

Bernard Hemsing (Wesel, 1703/1704 - Leiden 1776)

1731 en 1732: Twee bewaard gebleven rekeningen van blokfluiten en traverso's aan de gebroeders Willem en Constantijn Cras, studenten aan de universiteit van Leiden.

1734- Inschrijving van Bernardus Hemsing, Vesaliensis, 30 jaar oud, als student aan de Universiteit van Leiden.

1747- aanstelling als musicus aan de universiteit als opvolger van Le Vray.

1748- Brief van Hemsing met klachten over betaling voor organisatie van een muziekkuitvoering. Hij woont dan aan het Kort Rapenburg in Leiden, samen met een bediende.

Het stempel van Hemsing: B.HEMSING zonder wimpelband, met een kroontje en een naar rechts kijkende lion rampant.

Andries Hillebrandsz (Nordhausen ? - ??)

1663- Inschrijving op 22 augustus van Andries Hilbrant, afkomstig uit de Duitse stad Nordhausen, in het poortersregister van Amsterdam.;

1680- Vvermelding van Andries Hillebrandsz in verband met een onbetaalde rekening (GAA-archief 5039 (Thes. ord.) 672 en (grootboek A) fo. 112.

Verder weten we niets van deze bouwer; ook zijn geen instrumenten met zijn stempel bewaard gebleven.

Jan de Jager (Aken ca. 1658 - Amsterdam 1992) en zijn zoon Frederik de Jager (Amsterdam 1685 - ??)

1684- De dan 26-jarige Jan de Jager, koopman en afkomstig uit Aken treedt in het huwelijk met de 27-jarige Gijsberta van Glabbeeck uit Utrecht; zij wonen dan in de Kalverstraat, later op de Heren- en Keizersgracht.

1688- Overlijden van Gijsberta van Gladbeeck.

1691- Jan de Jager verklaart dat hij geen middelen heeft om zijn kinderen iets voor hun moederlijk erfdeel te kunnen bewijzen.

1691- Op 15 februari gaat Jan de Jager in ondertrouw met Elsje Klanes uit Amsterdam, die weduwe was van een zekere Jan de Voogt. Het werd een kort huwelijk:

1692- in juli sterft Jan de Jager en wordt op de 21^e van die maand begraven.

1694- op 27 november 1694 verschijnt een advertentie in de Amsterdamse Courant (nr. 142) met de volgende tekst: Werd aan alle Liefhebbers van de Musijk bekend gemaakt, dat de Blaes- en Snaer-Instrumenten, van zahr. Jan de Jager, so opgemaakt als onopgemaakt, sullen aan de meest biedende verkoft worden, bestaende in Hoboys, Bassons, Fluyten, Dwarsfluyten, en eene Muzelle, en andre soorten meer. Violen de Gambas, Handviolen, &c. Nevens een considerabel getal curieus Musijk, Italiaens, Frans, Hoog en Neerduits, geschreven en gedrukt, waer van de Catalogus in de voornaamste Steden te bekomen is. De verkopinge sal zyn tot Amsterdam, ten huysse van Barent Groenendyk in de Cleveniers Doelen, op Vrydag den 10 Dezember 1694.

1685- geboorte van Frederik (of Fredrik) de Jager

1693- Frederik gaat als acht-jarige in de leer bij de fluitenbouwer Thomas Boekhoudt, die getrouwd was met Barbara de Jager, een nicht van Jan de Jager. Van het leercontract is een akte gepasseerd, op 29 december, voor notaris Cornelis Costerus, waarin de taak van de werknemerleerling als volgt werd omschreven: Onderwezen te werden in het speelen op sodanige instrumenten, mitsgaders het maken van dezelve, als eerstgenoemde bekend zijn. De overeenkomst werd aangegaan voor een periode van tien jaar, ingaande 1694.

1702- Frederik de Jager monstert aan op een schip naar Rusland.

1704- Frederik komt terug bij Thomas Boekhout; er wordt op 2 juni een nieuwe overeenkomst gesloten ten overstaan van notaris Willem Denijs 1704 een nieuwe overeenkomst gesloten tussen Thomas Boekhoudt en Willem Spiering, welke laatste door de weesmeesters als voogd was aangesteld over de moederlijke goederen van Frederik. Er wordt van hem vermeld dat hij de zoon was van wijlen Jan de Jager en Gijsberta van Gladbeeck en dat hij omtrent 20 jaar oud was. Thomas verklaart in de overeenkomst dat hij Fredrik, zonder dat hij daartoe gehouden was, naar school heeft laten gaan, opdat hij onderwezen zou worden in lezen, schrijven en rekenen, wat hij zeer noodzakelijk vindt om een bekwaam speelmeester te worden. Fredrik belooft zijn tijd volledig uit te dienen en zijn meester in alles te gehoorzamen. Omdat hij in de eerste drie jaar naar school is geweest en door een reis naar Rusland veel van de kunst vergeten zal zijn en daardoor nog drie jaar nodig zal hebben eer hij de kunst tot in de perfectie meester is, zal hij vanaf 2 juni 1704 nog drie jaar dienen. Gedurende die tijd zal hij zoveel mogelijk worden onderwezen in het maken en spelen op speelinstrumenten. Thomas zal zorgen voor kost en inwoning. Willem Spiering belooft in het geval Fredrik zich aan zijn dienst onttrekken zou, Thomas Boekhout fl. 500,- te betalen uit de goederen van Fredrik.

Er zijn in de archieven geen verdere biografische gegevens over Fredrik de Jager gevonden.

Er zijn maar twee instrumenten of delen ervan met het stempel van De Jager bewaard. Een met D'JAGER met een lion rampant en een zonnetje, een ander met FRE D'JAGER met alleen een lion rampant.

Reindert Jansen (?? - Amsterdam 1691)

1691: Bbegravenis van Reindert Jans (van Bijlevelt) in Amsterdam. Daarbij de vermelding dat hij fluitenmaker was op de Prinsengracht.

Er zijn geen instrumenten van zijn hand bewaard gebleven. Onbekend is hoe zijn stempel er heeft uitgezien.

Johannes van de Knikker (Tilburg 1731 - Tilburg 1817)

1767- Huwelijk van Johannes van de Knikker (net als zijn in 1775 overleden vader klokken- en instrumentenmaker) met Maria Catherine Vespannen uit Antwerpen.;

1770- Johannes van de Knikker wordt belast met het onderhoud en toezicht van de Grote of Heikese Kerk in Tilburg.

1810- Bij de volkstelling in 1810 in Tilburg werd het beroep van Van de Knikker omschreven als horlogier..

1817- Na de dood van zijn vader in 1815 heeft Peter (Henricus Petrus) van de Knikkar (de enige zoon van Johannes) volgens een advertentie in het Dagblad der Provincie Noord-Brabant van 31 januari en 18 februari 1817 nog geprobeerd het bedrijf van zijn vader over te nemen. In deze advertentie stond dat de Muziekinstrumentenmakerij van wijle J. van de Knikkar, te Tilburg, door deszelfs zoon Peter van de Knikkar, aldaar wordt gecontinueerd; verzoekt een ieders Gunst en Recommandantie.

Het stempel van Johannes van de Knikker: in drie lijnen: I.V.D.; KNIKKER; een sterretje; op een van de instrumenten tevens onder de naam de aanduiding TILBORGH.

Caspar Leijdeman (? ca. 1669 - Amsterdam 1701)

1697- Casper Leijdeman, (van 'Riethagen'), 28 jaar oud, wonende op de Waal en zich noemende een wiel-draaier gaat op 15 juni in ondertrouw met de 22-jarige Tietje Poppe uit Amsterdam.

1701- Op 12 juli 1701 laten Casper Leijdeman, van beroep fluitenmaker, en zijn vrouw Tietje Poppe bij notaris Samuel Wijmer een testament maken. Het echtpaar woont dan in de St. Luciënsteeg.

1701- Op 8 september is de begrafenis van Casper Leijdemans.

Er zijn van Leijdeman geen instrumenten teruggevonden; onbekend is hoe zijn stempel er heeft uitgezien.

Gerrit Ligthart (1699, Amsterdam)

Volgens gegevens van Van Acht in 'Dutch wind-instruments, 1670-1820', Tijdschrift voor Nederlandse Muziekgeschiedenis 38 (1988), p. 99-122, was Gerrit Ligthart in 1699 actief als fluytemaker in Amsterdam en woonde hij op de Botermarkt.

Er zijn geen instrumenten van Gerrit Ligthart bewaard gebleven, er is niets over zijn stempel bekend.

Johannes van Lints (Amsterdam 1677 - Amsterdam 1734)

1677- Johannes van Lints wordt op 8 augustus 1677 gedoopt in Amsterdam. Zijn vader en moeder heetten Anthoni van Lints en Cathrina Velten.

1692- De 15-jaar oude Johannes van Lints door zijn vader, Anthony van Lints, uitbesteed aan de muziekmeester en fluitenmaker Michiel Parent om muziek te leren en fluiten te maken. Het contract wordt aangegaan over een periode van vijf jaar, met ingang van mei, waarbij over het eerste jaar een leergeld van 100 gulden en over het tweede jaar van 50 gulden betaald moet worden. De overige leerjaren zijn zonder kosten van leergeld. De werktijden in de zomer waren van 7.00/7.30 tot 12.00 uur en van 13.30 tot 19.00 u. 's Winters mocht om 8.00 uur 's ochtends begonnen worden.

1694- Van Lints laat zich 6 januari 1694 als fluitenmaker inschrijven in het poortersregister van Amsterdam. Zijn vader, Anthonis van Lints, wordt daarbij aangegeven als wijnkoper.

1714- Jan van Lins trouwt met Cornelia Steenmans.

1734- Johannes van Lints komt te overlijden (begrafenis op 4 april). Als laatste adres wordt opgegeven de Nieuwe Leliestraat bij de tweede dwarsstraat.

Er zijn geen instrumenten van Van Lints bewaard gebleven, er is geen informatie over een stempel.

Johannes Nieuwenhooven (Amsterdam 1670 - voor 1717?)

1670- Op 28 december wordt Johannes van Nieuwenhoven gedoopt. Zijn ouders heetten Hendrick Nieuwenhooven en Annitje Jans Palingh.;

1693- De 23 jaar oude Joannis Nieuwenhooven, van Amsterdam, wonende op het Singel en bijgestaan door zijn vader Hendrick Nieuwenhoven gaat in ondertrouw met Maria Magnus, die weduwe was van Nicolaes van Swieten

1694- Poorterinschrijving op 11 mei in Amsterdam van Johannes Nieuwenhove, fluitenmaker, zoon van Hendrik Ysrael Nieuwenhove, kleermaker en poorter van Amsterdam.

1696- In een advertentie in de Amsterdamse Courant op 20 september staat: Johannes Nieuwenhooven, maakt en verkoopt alle soorten van Fluyten, Hobois en Basons, en onderwyst de Liefhebbers op de voorsz. instrumenten; hy is woonachtig op de Noordzyde van de Rosegragt, tusschen de 2 eerste bruggen, naest het wapen van Amsterdam.

1701- Johannes gaat opnieuw in ondertrouw, nu met Anna Knoop uit Nijmegen, wonende in de Wolvenstraat in Amsterdam.

1717- Rob van Acht geeft aan dat Johannes van Nieuwenhooven voor 1717 gestorven moet zijn (R. van Acht, 'Dutch wind-instruments, 1670-1820', Tijdschrift voor Nederlandse Muziekgeschiedenis 38 (1988), p. 99-122.

Er zijn geen instrumenten van Johannes van Nieuwenhoven bewaard, er is geen informatie over zijn stempel.

Michiel Parent (Amsterdam1663 - Amsterdam 1710)

1621- De grootvader van Michiel Parent, afkomstig uit Doornik treedt in het huwelijk treedt met Maria Heijns uit Kampen.

1683- Michiel Parent gaat in ondertrouw met 27-jarige Clara Magdalena Springmans uit Boukum (Bochum?) en beweert dat hij op dat moment geen 20 maar 22 jaar oud is; hij woont dan op de Binnen Amstel.

1691- Michiel Parent meldt in een advertentie in de Amsterdamse Courant dat hij allerlei soorten instrumenten maakt en dat hij alle Liefhebbers noch continueren in 't voortsetten en instrueeren der selve instrumenten, op een korte en grondige methode na de maet; hy is woonachtig tot Amsterdam, op de Reguliersgraft, tusschen de Heere-graft en de Boter-markt, aen de Oost-zyde.

1692- Michiel Parent meldt in een advertentie in de Amsterdamse Courant op 23 en 29 september van het jaar 1692: Michiel Parent, Musicant en Fluyte-maker, maakt bekend aan alle Liefhebbers, dat hy heeft gepractiseerd en uytgevonden twee Fluyten in malkander die noyt bekend geweest zyn, waer mede men twee differente partyen te gelyk kan spelen in accoort; woonende op de Cleveniers Burgwal by de Halvemaansbrug, recht tegen over de Cleveniers Doelen, in de Vergulde Basson tot Amsterdam.

1692- In dit jaar wordt een leerlingencontract getekend met de 15-jaar oude Johannes van Lints (zie aldaar).

1697- Overeenkomst in het notarieel archief bij het Gemeentearchief van Amsterdam: dat Parent samen met Karel Rosier (Carlo Rosier), en andere musici ten overstaan van notaris Pieter Padthuijsen overeengekomen zijn om voor de tijd van twee achtereenvolgende jaren, met ingang van 1 juni 1697: eene academie ofte collegie in de musijck soo van stemmen als van instrumenten op te richten en: omme hetselve te oeffenen ende in 't werk te stellen, te weten des somers in 's Gravenhage ende des winters binnen dese stadt Amsterdam. (GAA-arch. 5075 (Not. arch.) 2936, p. 148).

1710- Op 2 januari wordt Parent begraven; zijn laatste adres was op de Herengracht.

1710- Na zijn overlijden plaatst de weduwe Parent tot twee keer toe een advertentie waarin zij allerlei blaasinstrumenten te koop aanbiedt. Een ongeveer gelijkkluidende advertentie verschijnt op 25 maart 1711 in de 's Gravenhaegsche Maendagsche Courant.

1711- Op 27 maart organiseren de makelaars Pieter en David Raket een openbare verkoping in de Keyzers Kroon in de Kalverstraat en zetten daartoe twee advertenties in de Amsterdamse Courant, op 10 en 26 maart. De volgende instrumenten worden daarin genoemd: Bassons, Hobois, Fluytedoes en dubbelde Fluyten, Discanten en Octaven, Faseletten en Fluyt-rottingen (alles van den overleden selver gemaekt), benevens eenige fraye Clavecimbaels, waer onder een met 6 registers, Fiolen en een Orgel, Spinet, Bassons (etc.). Ook kunnen eenige Musiekboekjes en Gereedschap tot de Kunst behorende gekocht worden.

Hendrik Richters (Amsterdam1683 - Amsterdam 1727), Fredrik-1 Richters (Amsterdam1694 - Amsterdam 1770) en Fredrik-2 Richters (Amsterdam? 17?? - 17??)

Het gaat hier om twee broers (Hendrik en Fredrik-1 Richters) en de zoon (Fredrik-2 Richters) van Johannes Richters, de oudere broer van Hendrik en Fredrik-1 Richters.

< 1676- de 26-jarige Frederich Richters, afkomstig uit het Duitse Laer, een plaatsje vlakbij Münster in Westfalen, vestigt zich als draaier in Amsterdam; hij trouwt in dat jaar met de 24-jarige Maria Masen uit Krefeld; het paar woont dan achter de Oude Kerk.

1680- Fredrik Coenraats Richters, van beroep wieldraaier en weduwnaar van Marritje Maaze, hertrouwt met de 21-jarige Catrina Jans uit Hulst. Bruid en bruidegom wonen dan in de Nieuwe Leliestraat.

1706- Hendrik Richters (geboren in 1683) koopt in 1706 een huis in de Egelantierstraat, voor het bedrag van 950 gulden. Mogelijk heeft ook de oudere broer Johannes Richters (Johannis Regters) in dit huis gewoond, want hij geeft de Egelantierstraat op als adres wanneer hij in 1706 in ondertrouw gaat met Maria Wellemers.

1719- Hendrik Richters adverteert op 13 april in de Amsterdamse Courant: Tot Amsterdam in de Nieuwe Lelystraat by Hendrik Rigtes Mr. Fluytemaker, zyn extra curieuse nieuwe Cocosnoten te bekomen (nu eerst uyt zee gekomen), de groote voor 29, de kleyne voor 19, en de slegte voor 9 stuyvers de hondert stuks.

1727- Na het overlijden van Hendrik Richters op 20 oktober 1727 wordt op verzoek van Catharina Maas (zij tekent met Catrinna Massen), weduwe van Fredrik Rigters, en van de broers en zusters van de overledene (waarvan een andere broer, Jacobus Rigters, op dat moment in het buitenland is) bij notaris Hendrik van Aken een boedelbeschrijving gemaakt, waaruit de niet onaanzienlijke rijkdom van Hendrik Rigters blijkt (GAA-arch. 5075 (Not. arch.) 8097, akte nr. 7). Zo bezat hij een huis met erf aan de Nieuwe Leliestraat, een ander in de Egelantierstraat, een achterhuis en erf in de Tuinstraat en verder nog een loods aan de westzijde van de Tiggelstraat en enkele bezittingen achter de zaagmolen 'de Otter' buiten de Raampoort. De meubelen, het huisraad en de inboedel zijn op 16 december 1727 getaxeerd door Barbara Verbiest, gezworen schatster van

Amsterdam. Interessant is verder de opsomming van muziekinstrumenten in de inventaris: 4 oude kapotte fluitrottingen, 24 moffe fluyten, 9 ivoren fluiten, 1 kwartfluit met ivoor, 7 fluyt doesen, waarvan 1 oude, 2 fesellette fluyten, 2 dwarsfluiten, 3 oude alt(fluiten), 3 basfluiten en 1 niet opgemaakte basfluit, 1 oude basson, 2 gele hobo's en 1 zwartgeverfde, 3 nieuwe hobo's en 1 oude kleine hobo, 1 hobo de moer, 9 salmoosy en 5 oude violen. Verder worden onder meer genoemd: 137 vioolkammen, 100 vioolschroeven, 57 strijkstokken, snaren, 34 palmhouten stokken, ivoor, een partij prullen van fluiten, een rietje met een zilveren pijpje, 3 koperen 'riette doosjes', 20 stukken letterhout, twee partijen kokosnoten, etc. In kas bleek het vrij hoge bedrag van f 1828,9,4 (guldens, stuivers, centen) aanwezig te zijn, maar er moesten ook nog een fiks aantal schulden betaald worden, onder andere aan de broer resp. zwager Fredrik Rigters en voor de huur van een pakhuis op de Prinsengracht (44 gulden voor één jaar huur) en 117 gulden en 10 stuivers huur (voor een half jaar) voor het huis waar de overledene had gewoond. Tenslotte moest de dienstmeid nog 44 gulden en de nicht en huishoudster nog 50 gulden aan loon ontvangen.

1716- Fredrik-I Richters, de in 1694 geboren jongere broer van Hendrik Richters, wordt genoemd in een biljet met namen van de tien voornaamste en meest gekwalificeerde wieldraaiers van Amsterdam, aangewezen door Abraham Joosten, op verzoek van de schepenen van de stad (GAA-arch. 5061 (RA.) 1820, register van goede mannen 1716).

1727- Na de dood van zijn broer Hendrik trekt Fredrik-1 Richters in diens huis en werkplaats aan de Nieuwe Leliestraat.

1729- Fredrik-I (Frederik) Richters trouwt met Maria Reringh, een nicht van de bekende Amsterdamse zilversmid Hildebrand van Flory (1657-1754).

1731- Op 7 april wordt een dienstcontract opgemaakt (bij notaris Hendrik van Aken) waarbij Fredrik Rigters, een zoon van Johannis Richters wordt uitbesteed aan Fredrik-1 Richters, de broer van Johannis (GAA-arch. 5075 (Not. arch.) 8110, akte nr. 155. In deze akte wordt niet de leeftijd of het geboortjaar van de leerling vermeld. Zijn taak: het werken als knecht en het leren maken van fluiten en instrumenten. Het loon wordt in het eerste jaar 6 stuivers, daarna 10 stuivers per week. De termijn wordt gesteld op drie jaren, waarbij gedurende het eerste jaar twee dagen per week thuis mag blijven ten dienste van zijn vader. In de twee volgende jaren zal Fredrik-II Richters met uitzondering van de zondagen alle dagen moeten werken en eventueel verzuimde dagen na afloop van de drie jaar weer inhalen. Tussen de middag zal de werknemer naar huis gaan om te eten.

Evenals zijn broer Hendrik en zijn gelijknamige neef had Fredrik Richters geen nakomelingen die hem in zijn werkplaats konden opvolgen. Hij liet bij zijn dood het voor die tijd hoge bedrag van omtrent 15000 gulden na, dat via legaten geschonken werd aan (onder andere) de kinderen van de zilversmid Hillebrand van Flory.

Stempels van de gebroeders Richters en hun neefje:

Hendrik Richters: H. RICHTERS (zonder wimpelband) met onder de naam een klaverblaadje met een naar links wijzend steeltje. Op één instrument een geheel afwijkend stempel: hier is de naam H.RICHTERS in een wimpelband (in de stijl van Richard Haka).

Fredrik-1 Richters: F RICHTERS (zonder wimpelband) met onder de naam een klaverblaadje met een iets langer en naar rechts wijzend steeltje. Op één instrument vinden we tussen de naam F.Richters en het klaverblaadje de letters IS gestempeld: zou dit kunnen wijzen op Fredrik-II Richters (Johannes - soon)?

Coenraad Rijkkel (Amsterdam ca. 1664 - Amsterdam 1726)

< 1660- De kleermaker Hendrick (Hendrik, Heinrich) Rijkkel (Rukoll) verhuist van Londen naar Amsterdam.

1664- Hendrick Rijkkel trouwt met Maria T(h)omas Hacka (Haca), een zuster van de fluitenbouwer Richard Haka; in het zelfde jaar volgt zijn poorterinschrijving in Amsterdam. Als adres wordt 'van der Nieuwstad' aangegeven.

1679- Coenraed Rijkkel gaat in de leer bij zijn oom Richard Haka; dan wordt gemeld dat hij omtrent vijftien jaren oud is en dat hij (of zijn vader; de gegevens zijn niet helemaal duidelijk) op het moment van het opstellen van het leercontract in Engeland zou wonen. In het contract (gemaakt ten overstaan van de notaris Wilhelmus Sylvius) staat: ... dat hij voor den tyd van seven agtereenvolgende jaren, ingaende dato deses (12 september), gedurende welke hy comparant belooft synen voornoemde discipel nopende het maken van fleuten en andere blaes-instrumenten waarmede hy handelt, sodanige instructie te geven als hem eenigsints mogelyk sal syn, alsook deselve in die tyd versorgen met mondcost en behoorycke slaepplaats ...

Hendrik Rijkkel moet een akte passeren en aan Haka sturen waaruit blijkt dat hij zijn zoon niet alleen op bovengenoemde voorwaarden uitbesteedt, maar dat hij hem ook van ondermeer nieuw linnen en wollen goed zal

voorzien en instaat voor zijn getrouwigheid. Voor elk jaar dat Coenraad zijn tijd bij Haka niet uitdient moet de som van honderd guldens betaald worden. Verder moet Hendrick Rijkkel alle schade vergoeden die zijn zoon te kwader trouw zal maken, 't welke God verhoede.

1680- Coenraad Rijkkel wordt genoemd als muzikant en met name als fagotspeler in de Schouwburg. Zo staat er te lezen in de Ontfang en uytgift aengaande den Schouburg van het Burgerweeshuis (GAA-archief (Gemeente Amsterdam) 367 (Burgerweeshuis) 431, p. 18) dat aan Coenraad Reykel het bedrag van 51 gulden en 5 stuivers is geboekt, voor 41 keer spelen op de fagot tot en met 30 december 1680. In twee andere opsommingen van muzikanten van de Schouwburg wordt de naam Coenraet van Rijkkel (Koenraet van Rijkkel) genoemd in een lijst met een twaalfal andere musici, van welke groep een zekere Pieter Pickart mogelijk de aanvoerder was.

1697- Op 28 december 1697 gaat Coenraad Rijkkel, speelinstrumentenmaker, 30 jaar oud, wonende op het Spui, ouders overleden, bijgestaan door zijn oom Richard Haka, in ondertrouw met Anna Pasmooij van Amsterdam, naar zijn zeggen 19 jaar oud, wonende in de Rozenstraat, geassisteerd door haar moeder Neeltje Jonas. Heeft Rijkkel drie of vier jaar van zijn leeftijd afgesnoept om aantrekkelijker te zijn voor zijn zoveel jongere bruid?

1699- Op 18 juli volgt de inschrijving in het poortersboek van Coenraet Ryckel.

1698/1699- Begin van de grote ruzie tussen Rijkkel en Haka. Het is Haka die in 1698 alarm slaat met een advertentie in de Amsterdamse Courant. Haka, die al eerder (in het jaar 1691) last had gehad van qualyk geintentioneerde luyden die geruchten rondstrooiden dat hij dood zou zijn of opgehouden zou hebben met het maken van instrumenten, moest dus zeven jaar later weer in actie komen, dit keer tegen zijn bloedeigen neef.

Op 16 oktober 1698 laat Haka (zie aldaar) de advertentie plaatsen (die op 4 november wordt herhaald) met de waarschuwing dat in zijn vroegere huis een ander persoon woont die zich voor Haka uitgeeft. Het is duidelijk dat die 'ander persoon' zijn eigen neef Coenraad Rijkkel is. Deze lost de problemen op door op zijn beurt (maar pas een jaar later, op 31 oktober 1699) een advertentie in de Amsterdamse Courant te zetten (herhaald op 12 december van hetzelfde jaar) met de volgende tekst: Coenraed Rykel, Fluytemaker, zynde de Susters Soon en Neef van R: Haka, die het maken van allerley Blaes-Instrumenten met sijn Oom R: Haka, wel 25 jaar heeft gedaen, daer onder 8 jaren met hem R. Haka self is in Compagnie geweest, welke Coenraet Rijkkel, nu omtrent 3 jaren, het huys, winkel, gereetschappen & c., van sijn Oom heeft overgenomen, en de naam van Haka op sijn Instrumenten gebruykt: is van meening nu voortaan en in toekomst, sijn eygen naam te gebruyken, en op de Instrumenten te drukken C: Rykel. Dienende tot narigt, aen alle Liefhebbers en winkeliers, die eenige van sijne Instrumenten van nooden hebben, aen hem Coenraet Rykel te schryven, welke nog is wonende op het Spuy, in het selve huys, daer in hy met sijn Oom R: Haka, in Compagnie heeft gedaen, zynde tusschen de Ossesluys en Luthersche Oude Kerk, tot Amsterdam, alwaer de Vergulde Basfluyt boven de deur staet.

1702- Rijkkel en zijn vrouw Anna Pasmooij laten een (nieuw) testament maken, ten overstaan van de notaris Cornelis van Buuren. Uit het testament blijkt dat de vaders van beide partners overleden zijn en wordt aangegeven in welke mate de moeders recht hebben op een deel van de erfenis; onduidelijk is of het echtpaar Rijkkel op dat moment (nog) kinderen (in leven) heeft.

1705- Rijkkel laat bij Ignatius Lux zijn bekende adreskaart drukken met daarop de volgende tekst (in het Nederlands en het Frans): Coenraad Rykel, Mr. Fluytemaker Susters Zoon van Richard Haka, welke 25 Jaren met dezelve zulks geoeffend heeft daer onder 8 Jaren met hem in Compagnie geweest: maakt en verkoopt alderhande Blaes instrumenten woont in het zelve Huys, daar met gemelde zyn Oom R.Haka heeft gewoond op het Spuy tusschen de Osse Sluys en de Luÿtersche Oude Kerk in de Vergulde Bas-Fluyt t'Amsterdam.

1726- Als sterfjaar voor Rijkkel wordt 1726 aangegeven. Uit de laatste twintig jaar van zijn leven zijn geen biografische gegevens bekend.

De stempels van Rijkkel: C.RIJKEL in een wimpelband, met daaronder een brede fleur de lis. Op één instrument staan de stempels van Rijkkel en Haka onder elkaar. Op een fagot van Rijkkel vinden we als werkplaatsteken een eenhoorn.

H. Rijkstijn (? - ?)

Er zijn twee hobo's met het stempel van H. Rijkstijn bewaard gebleven, welke instrumenten zijn gemaakt en gestempeld in de stijl van de hobo's van Hendrik en Frederik Richters. De naam familienaam Rijkstijn is wel in de archieven teruggevonden (Amsterdam), maar er is geen enkele relatie tot een instrumentenbouwer met deze naam.

Het stempel: H.RIJKSTIJN (zonder wimpelband), met daaronder een klaverblaadje met een kort steeltje dat naar rechts wijst.

I. Roosen (?? - ??)

De naam I. Roosen is bekend van slechts één basblokfluit uit de Boers collectie, die in 2010 is tergekeerd naar het Rijksmuseum in Amsterdam. Tot op heden is niet bekend waar en wanneer Roosen heeft gewerkt; het is geenszins zeker dat hij in de Noordelijke Nederlanden werkzaam was. In deel II van het Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek wordt op pagina 1231 een orgelmaker Jan Roose genoemd, die in het jaar 1564 in Utrecht, en tussen 1594 en 1597 in Bergen op Zoom en Middelburg zou hebben gewoond of gewerkt. J.W. Enschedé, die deze informatie heeft verzameld, suggereerde daarom dat de basblokfluit van I. (of J.) Roosen uit de collectie Boers (het instrument droeg in deze collectie het nummer 89) aan deze Jan Roose toegeschreven zou kunnen worden; met de huidige kennis van de historische houtblaasinstrumenten is het duidelijk dat de suggestie van Enschedé niet juist is: de bas van Roosen is een uitgesproken barok-instrument.

Jan Steenbergen (Heerde, ca. 1676 - ??)

Er worden in een aantal publicaties verschillende data van geboorte en overlijden van Jan Steenbergen genoemd, helaas zonder enige bronvermelding. Hieronder staan alleen de gegevens die wel konden worden geverifieerd.

1700- Advertentie in de Amsterdamse Courant van 10 juni: Jan Steenbergen, Mr. Fluytemaker, woont tegenwoordig in de Kerkstraet tot Amsterdam tegen over de Amstel Kerk, maekt en verkoopt versheyden soorten Blaes-Instrumenten voor een civil prys, goed of geen geld; dese voornoemde J. Steenbergen heeft 8 achtereenvolgende Jaren gewerkt by den wyt beroemden Mr. Richart Haka, en na dien tyd het werk als Meester gepractiseerd.

1702- Ondertrouwakte in Amsterdam van Jan Steenbergen, dan 26 jaar oud en geboren in Heerde, met de dertigjarige Margrita van der Heine uit Hattum (Hattem).

1728- Margrita (Margreta) van der Heine (Heyne) overlijdt; als adres van Steenbergen wordt in haar begrafenisakte aangegeven de Korsjes(poort)steeg, tussen Singel en Langestraat.

1733- Op 18 november wordt een Jan Steenbergen begraven die laatstelijk in de Lestasië (de Lastage) gewoond zou hebben, maar het is absoluut niet zeker of het hierbij om de fluitenbouwer ging.

De stempels van Steenbergen zijn steeds gelijk (en bijzonder duidelijk): I:STEENBERGEN. (met een punt op de I en een punt achter de naam) in een wimpelband, met daaronder een fleur de lis in het gewone hoge model. Vaak is een losse fleur de lis gestempeld op het kelkvlak van zijn hobo's.

Engelbert Terton (Rijssen? 1676 - Amsterdam 1751)

Engelbert Terton leefde van 1676 tot 1752. Volgens de gegevens in de Amsterdamse archieven is hij geboren in Rijssen (provincie Overijssel), maar zijn naam komt daar niet in de akten voor. Daarom is wel gesuggereerd dat Terton in Rijssel (het Franse Lille) geboren zou zijn; Van Acht suggereert zelfs dat hij misschien behoorde tot de uit Frankrijk uitgeweken Hugenoten. Deze opvatting is echter niet meer dan speculatief; er bestaan geen concrete aanwijzingen die deze theorie verder kunnen ondersteunen.

1709- Engelbert Terton, van Rijssen, instrumentmaker, 33 jaar oud, gaat in Amsterdam ondertrouw met de 34-jaar oude Jannetje (Jannetje) Cornelis van Amsterdam. Beiden wonen in de Langestraat.

1710- Poorterinschrijving van Terton, instrumentmaker, van Rijsen, als man van Jannetje Cornelis, dochter van Cornelis Poulusz, in zijn leven varensman en poorter van Amsterdam.

1711- Een zoon van Terton wordt op 23 januari begraven. Hij woont dan in de Warmoesstraat bij de koffer-maker in de 'middelste bijbel', want dat adres wordt genoemd van dat jaar wanneer een zoon van hem (naar zijn vader Engelbert genoemd) wordt begraven. Dit adres in de Warmoesstraat is mogelijk hetzelfde als waar de fluitenbouwer Albertus van Heerde woonde, bij wie Terton mogelijk in de leer is geweest.

1728- Op 18 november gaat Terton in ondertrouw met de 48-jarige uit Nijmegen afkomstige Catharina van Halteren. Terton woonde op die datum op de Voorburgwal, zijn bruid op de Keizersgracht.

1740- Terton en zijn vrouw Catharina van Halteren een testament bij notaris Jan Waarts (GAA-arch. 5075 (Not. arch.) 11868, akte nr. 145). Uit het testament blijkt dat het echtpaar woont op de Nieuwezijds Achterburgwal (bij de Korte Lijnbaanssteeg, tegenwoordig Spuistraat 61) en dat zij geen kinderen (uit eerdere huwelijken) hebben. Als begunstigden worden genoemd Jan Dirk Kuyper en Catharina Kuyper, kinderen van Dirk Kuyper die een volle neef van de testatrice was. In 1750 wordt door Terton (zijn vrouw is inmiddels overleden) bij dezelfde notaris een nieuw testament gemaakt (GAA-arch. 5075 (Not. arch.) 11882, akte nr. 19), waarin zeven andere personen elk voor een gelijk deel als universeel erfgenaam worden genoemd. Dit keer waren dat enkele neven en nichten van Terton en hun kinderen, die woonden in Rijssen en Kampen (familienamen Reijning, ter Gant, Hoetmakers en Hoffman). Ook Grietje Hendriks, het dienstmeisje van de Tertons wordt als erfgename genoemd. In dit testament uit 1750 wordt de testateur boven de fl. 4000,- tot fl. 8000,- gegoed.

1752- Op 5 oktober wordt Engelbert Terton begraven. Op 3 december wordt aangifte van de collaterale successie van Engelbert Terton gedaan, waaruit bleek dat zijn huis (h + e aan de oz Nieuwezijds Achterburgwal bij de Korte Lijnbaanssteeg, waar 'Hamburg' in de gevel staat) fl. 1750,- waard was, maar ook dat Terton en zijn vrouw vier obligaties bezaten ten laste van het Gemeene Lands Comptoir te Amsterdam, voor een bedrag van ruim 9000 gulden. In de testamenten uit 1740 en 1750 wordt overigens met geen woord gerept over muziekinstrumenten of over voorraden en andere zaken met betrekking tot het vak van fluitenbouwer dat Terton had uitgeoefend.

Het stempel: E:TERTON met een kroon en een lion rampant (welke laatste op enkele instrumenten ontbreekt).

Weijdemuller (?? - ??)

Het is niet bekend waar en wanneer de fluitenbouwer met de naam Weijdemuller heeft gewoond; zijn indeling bij de Nederlandse instrumentenbouwers is dan ook niet zeker. Het feit dat Weijdemuller een windmolentje als merkstempel heeft gebruikt is een duidelijke verwijzing naar zijn naam (weidemolenaar) maar hoeft daarom nog geen betrekking te hebben op (West-)Nederland. Wel heeft zijn traverso uit de collectie van het Gemeentemuseum in Den Haag enkele technische kenmerken die ook bij andere Nederlandse traverso's worden gevonden, en is het ook misschien niet toevallig dat twee van de drie getraceerde instrumenten zich al geruime tijd in Nederland bevinden.

Het stempel: WEYDEMULLER (zonder wimpelband) met molentje en een asteriks.

Robbert Wijne (Nijmegen 1698 - Nijmegen 1774) en Willem Wijne (Nijmegen 1730 - Nijmegen 1816)

Gekozen is voor de spelling Robbert Wijne, omdat deze in de akten vaker voorkomt dan Robert, welke laatste spelling tot op heden het meest is gebruikt in publicaties over de fluitenbouwer.

1698- Robbert Wijne wordt op 30 oktober in Nijmegen gedoopt. Hij was de oudste van de acht kinderen van Hendrik Wijne (Winne, Wynen, Winius, Wyne), die waarschijnlijk slotenmaker van beroep was, en Aaltje Temmen (Timmer, Tremmer).

1724- Robbert Wijnte trouwt op 9 april 1724 met Engelina van Negeren, uit Nijmegen. Uit dit huwelijk werden acht kinderen geboren, waarvan er verschillende actief waren op het gebied van de muziek of muziekinstrumentenbouw, zoals Hendrik (1727-1794), die organist in Nijmegen werd, Wilhelmus (1730-1816) en zijn jongste zoon Johannes (1743-1807), welke laatste twee volgens de biografische gegevens fluitenbouwer werden. Er zijn wel een aantal instrumenten met het stempel van R. Wijne of W. Wijne bewaard gebleven, maar er zijn geen instrumenten bekend die aan Johannes Wijne toegeschreven kunnen worden.

1774- Robbert Wijne wordt op 30 juli 1774 begraven in de Stevenskerk in Nijmegen. Bij de dood van zijn zoon Johannes werd vermeld dat de familie een huis en hof bezat aan de Lage Markt in Nijmegen, ter waarde van 1000 gulden, en verder een huis met akkerland, genaamd Wiemertskamp in de Biese bij het buurtschap Hees.

Van Wilhelmus Wijne weten we niet veel meer dan dat hij werd geboren in 1730 en dat hij in 1816 stierf, op de hoge leeftijd van 86 jaar. Volgens het overlijdensbericht was Willem Wijne net als zijn vader houtblaasinstrumentenbouwer; hij bleef echter ongehuwd. In enkele publicaties heeft Van Acht gesuggereerd dat het bij Willem Wijne (eventueel) zou kunnen gaan om een (oudere) oom van Robbert Wijne. Deze opvatting schijnt te maken te hebben met de - mijns inziens te vroege - datering door sommige onderzoekers van de worstfagot en ook van de fagot van Willem Wijne. Er zijn echter in de Nijmeegse archieven of elders geen aanwijzingen gevonden van het bestaan van deze oudere oom.

In het archief van Nijmegen heb ik geen aanwijzingen gevonden dat er banden hebben bestaan tussen de familie Wijne en de fluitenbouwers Winnen (Viennen) uit Parijs. De oudste vermelding in Parijs (1788) betreft een zekere fluitenbouwer met de naam Nicolas Viennen. Waterhouse suggereert dat deze Winnen mogelijk uit Duitsland afkomstig was, maar een relatie met Nederland is niet geheel uitgesloten, mede gezien het feit dat de verschillende schrijfwijzen van de familienamen elkaar overlappen.

De stempels van Robbert Wijne: R.WYNE in een wimpelband, met een kroontje en een tweekoppige adelaar. Op sommige instrumenten ook NYMEGEN in een wimpelband.

Van Willem Wijne zijn de stempels bijna gelijk: W.WYNE in een wimpelband, met kroontje en dubbele adelaar. Op een (helaas gestolen) traverso vinden we alleen W.WYNE (de letters in een andere grootte) in een wimpelband, zonder kroontje en adelaar.